

Lovforslagets udgangspunkt om underretning forud for et tvangsindgrebs gennemførelse kan bl.a. også fraviges, hvor afgørende hensyn til private eller offentlige interesser taler for det. Det kan f.eks. være tilfældet ved fare for menneskers sikkerhed og sundhed.

Desuden indeholder lovforslaget regler om pligt for myndigheden til at forevise legitimation i forbindelse med gennemførelse af tvangsindgreb, pligt til at udvise størst mulig skånsomhed under et tvangsindgrebs gennemførelse samt pligt til i en række tilfælde at udfærdige en rapport om udførelsen af et tvangsindgreb.

De nævnte regler om forvaltningens gennemførelse af tvangsindgreb vil efter lovforslaget omfatte de tilfælde, hvor en myndighed uden for strafferetsplejen uden forudgående retskendelse foretager et tvangsindgreb, som består i husundersøgelse, herunder f.eks. undersøgelse af privat beboelse, kontorer mv., eller i undersøgelse af breve og andre papirer, herunder f.eks. regnskabsbilag, forretningsdokumenter mv.

2.2. Tvangsindgreb ved mistanke om strafbar lovovertrædelse mv.

Lovforslaget indeholder også regler om forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter uden for strafferetsplejen i tilfælde, hvor der opstår mistanke om, at en borger eller virksomhed har begået et strafbart forhold.

Efter lovforslaget vil der i disse situationer gælde særlige begrænsninger i adgangen til at anvende tvangsindgreb efter reglerne uden for strafferetsplejen samt i adgangen til at anvende bestemmelser i lovgivningen mv. om pligt til at give oplysninger til forvaltningen.

Myndighederne kan således ikke gennemføre tvangsindgreb, hvis formålet er at tilvejebringe oplysninger til brug for fastsættelse af straf. Et tvangsindgreb må i så fald gennemføres efter reglerne i retsplejeloven om politiets adgang til at foretage indgreb inden for strafferetsplejen.

Lovforslaget vil derimod ikke være til hinder for, at en myndighed – også hvor der foreligger mistanke om en strafsanktioneret lovovertrædelse – kan foretage kontrolbesøg eller andre tvangsindgreb, hvis formålet er at tilvejebringe oplysninger til brug for varetagelsen af tilsyns- og kontrolopgaver mv., der ikke vedrører fastsættelse af straf.

Endvidere indebærer lovforslaget, at forvaltningen som udgangspunkt ikke over for borgere og virksomheder kan anvende oplysningspligter, der er fastsat i den øvrige lovgivning, hvis vedkommende er mistænkt for en strafbar lovovertrædelse. Denne del af forslaget bygger bl.a. på det princip om retten til ikke

at inkriminere sig selv, der følger af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.

2.3. Ikrafttræden mv.

Det foreslås, at loven skal træde i kraft den 1. januar 2005. Sigtet er at give de berørte myndigheder tilstrækkelig tid til at indrette sig på lovforslagets regler, herunder at udarbejde nødvendigt vejledningsmateriale om lovens anvendelse.

Justitsministeriet vil efter lovforslagets gennemførelse og ikrafttræden årligt udarbejde en redegørelse om forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter uden for strafferetsplejen.

3. Tvangsindgreb

3.1. Anvendelsesområde

3.1.1. Kommissionens forslag

I overensstemmelse med kommissoriet har kommissionen udarbejdet et samlet regelsæt, der regulerer dels myndighedernes fremgangsmåde ved gennemførelse af tvangsindgreb, dels borgernes og virksomhedernes retstilling, hvis der i tilknytning til tvangsindgreb opstår spørgsmål om, hvorvidt den pågældende har begået en lovovertrædelse, som kan medføre straf. Der henvises til pkt. 3.3 og 3.6 nedenfor.

Regelsættet omfatter de tvangsindgreb, som kan foretages tvangsmæssigt af den offentlige forvaltning uden for strafferetsplejen og uden forudgående retskendelse, og som er omfattet af grundlovens § 72 - det vil sige består i »husundersøgelse«, »beslaglæggelse og undersøgelse af breve og andre papirer« eller »brud på meddelelshemmeligheden«.

Ved »husundersøgelse« forstås undersøgelse af private boliger og andre rum, der ikke er offentligt tilgængelige. Som eksempel kan nævnes fabriks- og lagerlokaler, kontorer, baglokaler til butikker, stalde mv. Det antages, at undersøgelse af transportmidler som udgangspunkt ikke er omfattet af begrebet. Endvidere antages det, at udtrykket heller ikke omfatter besigtigelse af udendørs lokaliteter, som f.eks. marker og byggepladser.

Ved »beslaglæggelse og undersøgelse af breve og andre papirer« forstås enhver rådighedsberøvelse og undersøgelse af breve, forretningspapirer, regnskaber, notater, protokoller mv.

»Brud på meddelelshemmeligheden« - der i grundlovens § 72 betegnes »brud på post-, telegraf- og telefonhemmeligheden« - antages at foreligge, når der er truffet foranstaltninger med henblik på at opnå kendskab til indholdet af en meddelelse eller foranstaltninger med henblik på at få oplyst, om en sådan